

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 100/02-18

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu Jána Mazáka a zo sudcov Juraja Horvátha a Jána Lubyho na neverejnom zasadnutí 30. apríla 2003 v konaní o sťažnosti A. V., bytom K., zastúpenej komerčnou právničkou JUDr. M. Sz., K., ktorou namieta porušenie jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov upraveného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice II v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 1205/00, za účasti Okresného súdu Košice II, takto

r o z h o d o l:

1. Základné právo A. V. na prerokovanie jej veci bez zbytočných prietahov zaručené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice II v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 1205/00 porušené bolo.

2. Okresnému súdu Košice II p r i k a z u j e, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 1205/00 konal bez zbytočných priet'ahov.

3. A. V. p r i z n á v a primerané finančné zadosťučinenie vo výške 20 000 Sk (slovom Dvadsaťtisíc slovenských korún), ktoré je jej Okresný súd Košice II p o v i n n ý vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Okresný súd Košice II j e p o v i n n ý uhradiť A. V. do 15 dní od právoplatnosti tohto nálezu trovy konania vo výške 8 000 Sk (slovom Osemtisíc slovenských korún) na účet komerčnej právničky JUDr. M. Sz., K.

O d ô v o d n e n i e:

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením z 18. decembra 2002 sp. zn. IV. ÚS 100/02 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť A. V., bytom K. (ďalej len „sťažovateľka“), zastúpenej komerčnou právničkou JUDr. M. Sz., K., ktorou namieta porušenie jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov upraveného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Košice II (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 1205/00.

Z prijatej sťažnosti vyplýva, že firma CASSOPEK, spol. s r. o., Košice, podala 24. novembra 2000 okresnému súdu proti sťažovateľke žalobu o neplatnosť okamžitého zrušenia pracovného pomeru. Dňa 12. decembra 2000 bola sťažovateľke doručená výzva okresného súdu s požiadavkou na vyjadrenie sa k predmetnej žalobe. Sťažovateľka sa k nej

vyjadrila podaním doručeným okresnému súdu 18. decembra 2000. Keďže okresný súd vo veci nekonal, podala sťažovateľka v októbri 2002 sťažnosť na prieťahy v konaní, na ktorú do dňa podania jej sťažnosti ústavnému súdu nedostala odpoveď.

Sťažovateľka preto navrhla, aby ústavný súd v tejto veci vydal nález, v ktorom vysloví porušenie jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov priznaného v čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a súčasne prikáže okresnému súdu konať vo veci, ktorá je na ňom vedená pod sp. zn. 12 C 1205/00, bez zbytočných prieťahov. Zároveň žiada, aby jej bolo priznané aj primerané finančné zadosťučinenie v sume 50 000 Sk.

Pokiaľ ide o právnu argumentáciu sťažovateľky k návrhu na priznanie primeraného finančného zadosťučinenia, poukazuje na to, že dôvod, pre ktorý si ho uplatňuje, spočíva v jej právnej neistote o tom, či je jej okamžité zrušenie pracovného pomeru platné, a táto neistota trvá už dva roky. Sťažovateľka preto *„nevie či bude nútená pracovať u svojho predchádzajúceho zamestnávateľa, ktorý trvá na jej ďalšom zamestnávaní alebo nebude“*.

Okresný súd zastúpený jeho predsedom JUDr. V. K. vo svojom vyjadrení sp. zn. Spr. 19/03 z 13. januára 2003 k opodstatnenosti prijatej sťažnosti uviedol: *„V uvedenom konaní skutočne došlo k prieťahom v rozsahu, ako som to uviedol v odpovedi na sťažnosť A. V. zo dňa 30. 10. 2002 pod Spr. 23131/02, ktorú Vám v prílohe zasielam. Dôvody týchto prieťahov boli spôsobené objektívnymi skutočnosťami, ktoré sú uvedené v pripojenej odpovedi na sťažnosť.“*

V odpovedi predsedu okresného súdu z 30. októbra 2002 na sťažnosť sťažovateľky na prieťahy v konaní, na ktorú sa odvoláva vo svojom vyjadrení, je okrem iného uvedené:

„Po prešetrení sťažnosti som zistil, že Vaša sťažnosť je dôvodná.“

Žaloba o neplatnosť okamžitého zrušenia pracovného pomeru bola proti Vám podaná na tunajšom súde dňa 27. 11. 2000 a Vám zaslaná na vyjadrenie už dňa 29. 11. 2000.

Vaše stanovisko k žalobe, doručené tunajšiemu súdu dňa 18. 12. 2000, bolo dňa 20. 12. 2000 doručené žalobcovi.

Dňa 31. 1. 2001 vyzval konajúci sudca žalobcu na zaplatenie súdneho poplatku zo žaloby.

Dňa 31. 12. 2001 JUDr. R. L., ktorý vo veci konal, prestal vykonávať funkciu sudcu na tunajšom súde, preto predmetná vec bola podľa § 2 ods. 2 Spravovacieho poriadku presunutá dňa 8. 1. 2002 do súdneho oddelenia JUDr. P. K.

Od 31. 11. 2001 skutočne vznikli prieťahy v konaní a za tieto sa Vám ospravedlňujem.

Boli však spôsobené aj objektívnymi dôvodmi, a to veľkým počtom nevybavených vecí aj v súdnych oddeleniach vo veci konajúcich sudcov (u JUDr. P. K. bolo k 30. 9. 2002 evidovaných 771 nevybavených vecí).

V súčasnosti súd vo veci plynule koná a termín pojednávania je určený na deň 3. 12. 2002.“

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie vecí. V dôsledku toho senát predmetnú sťažnosť prerokoval na svojom zasadnutí bez prítomnosti účastníkov konania, ich zástupcov a verejnosti len na základe obsahu sťažnosti a dotknutého súdneho spisu.

II.

Vychádzajúc z obsahu sťažnosti, stanoviska okresného súdu a pripojeného spisu ústavný súd zistil nasledovný priebeh konania v predmetnej veci od podania žaloby až do 20. januára 2003, keď bol ústavnému súdu doručený spis okresného súdu sp. zn. 12 C 1205/00.

Firma CASSOPEK, spol. s r. o., Košice sa žalobou doručenou okresnému súdu 27. novembra 2000 domáhala vyslovenia neplatnosti okamžitého zrušenia pracovného pomeru zo strany sťažovateľky ako jej zamestnankyne. Okresný súd vyzval 29. novembra

2000 sťažovateľku na vyjadrenie k žalobe. Jej stanovisko bolo doručené okresnému súdu 18. decembra 2000 a 20. decembra 2000 zaslané firme CASSOPEK, spol. s r. o., Košice. Dňa 31. januára 2001 vyzval okresný súd žalobkyňu na zaplatenie súdneho poplatku za žalobu.

Po tom, čo 31. decembra 2001 prestal zákonný sudca, ktorému bola vec pridelená na prejednanie a rozhodnutie, vykonávať funkciu sudcu okresného súdu, bola opatrením z 8. januára 2002 vec pridelená do súdneho oddelenia JUDr. P. K.

Dňa 29. októbra 2002 bolo vo veci nariadené prvé pojednávanie na 3. december 2002, ktoré sa však neuskutočnilo pre neúčast' žalobkyne, u ktorej doručenie predvolania nebolo vykázané. Pojednávanie bolo odročené na neurčito.

III.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovateľka sa svojou sťažnosťou domáhala vyslovenia porušenia jej základného práva upraveného v čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého „Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných priet'ahov...“. Zároveň sa sťažovateľka domáhala aj vyslovenia porušenia práva na prerokovanie jej veci „v primeranej lehote“ podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru konštantne vychádza z toho, že „účelom práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia súdu, pričom k naplneniu

tohto dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím“, čo sa v celom rozsahu uplatňuje vo veci sťažovateľky, predmetom ktorej je spor o neplatnosť okamžitého zrušenia pracovného pomeru (napr. I. ÚS 55/97, II. ÚS 813/00, II. ÚS 114/02).

Rýchlosť, účinnosť a výsledok (odstránenie právnej neistoty účastníka) každého súdneho konania je podmienená (objektívne aj subjektívne) charakterom, ako aj právnou a faktickou zložitou prejednávanej veci, ďalej správaním účastníka súdneho konania a napokon aj činnosťou súdu. Preto je základnou povinnosťou súdu a sudcu zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

Táto povinnosť súdu a sudcu vychádza z § 6 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 OSP, podľa ktorého akonáhle sa konanie začalo, postupuje v ňom súd zásadne bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, a napokon z § 114 ods. 1 OSP, podľa ktorého predseda senátu pripraví konanie tak, aby bolo možné rozhodnúť spravidla na jedinom pojednávaní (podobne I. ÚS 57/97).

Sudca je podľa § 117 ods. 1 OSP povinný robiť vhodné opatrenia, aby sa zabezpečilo splnenie účelu pojednávania a úspešné vykonanie dôkazov. Ďalšia významná povinnosť pre sudcu vyplýva z § 119 ods. 1 OSP, podľa ktorého sa pojednávanie môže odročiť len z dôležitých dôvodov, ktoré sa musia oznámiť. Ak sa pojednávanie odročuje, predseda senátu spravidla oznámi deň, kedy sa bude konať nové pojednávanie.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, a tým aj k porušeniu práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitnosť veci, o ktorej sa rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. Za súčasť prvého kritéria ústavný súd považuje aj povahu prejednávanej veci.

S použitím uvedených kritérií ústavný súd preskúmal doterajšie konanie pred okresným súdom vedené pod sp. zn. 12 C 1205/00 a dospel k nasledovným záverom:

1. Pokiaľ ide o právnu a faktickú zložitost' veci, predmetom konania pred okresným súdom je určenie neplatnosti okamžitého zrušenia pracovného pomeru. Ústavný súd zastáva názor, že pracovnoprávny spor týkajúci sa skončenia pracovného pomeru, resp. rozhodnutia o neplatnosti jeho zániku nemožno vo všeobecnosti považovať za skutkovo a právne zložitú vec. V týchto sporoch sa používa právna úprava prijatá v Zákonníku práce (zákon č. 65/1965 Zb. v znení neskorších predpisov), ktorej výklad a používanie boli stabilizované v pomerne rozsiahlej judikatúre všeobecných súdov, kde je upravená aj metodika postupu všeobecných súdov v týchto sporoch. Vzhľadom na celkové doterajšie trvanie konania, jeho priebeh a výsledky dosiahnuté do dňa doručenia súdneho spisu ústavnému súdu nemohol ústavný súd objektívne posúdiť právnu a faktickú zložitost' veci v danom prípade z hľadiska jej prípadného vplyvu na celkovú dobu (trvanie) konania.

Doterajšia dĺžka súdneho konania však nemôže byť akceptovaná najmä z toho dôvodu, že vo veci, v ktorej sa namietajú zbytočné priet'ahy, ide o pracovnoprávny spor, v ktorom sa pre s'ťažovateľku rieši existenčná otázka. Takouto otázkou je trvanie pracovného pomeru, ktorého jestvovanie je základom pre príjem s'ťažovateľky zabezpečujúci jej živobytie. V týchto sporoch by mal preto súd postupovať čo najrýchlejšie a najefektívnejšie.

2. Pokiaľ ide o správanie s'ťažovateľky ako účastníčky súdneho konania pred okresným súdom v procesnom postavení žalovanej, možno konštatovať, že jej správanie bolo súčinnostné a neprispelo žiadnym spôsobom k predĺženiu doterajšej doby konania. S'ťažovateľke teda nie je možné vyčítať žiaden podiel na nečinnosti súdu, čo napokon netvrdí ani okresný súd vo svojom stanovisku k s'ťažnosti.

3. Tretím kritériom, použitím ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k zbytočným priet'ahom v označenom súdnom konaní, bol postup samotného okresného súdu.

V prvom rade ústavný súd považuje za potrebné uviesť, že súdne konanie, ktoré v právnej veci sťažovateľky začalo 27. novembra 2000, je stále vedené na súde prvého stupňa bez toho, aby bolo do dňa vydania tohto nálezu rozhodnuté vo veci samej. Vyplýva to z informácie, ktorú poskytol okresný súd ústavnému súdu 28. apríla 2003.

Ústavný súd zistil, že okresný súd od začatia konania až do 31. januára 2001 (keď bola žalobkyni zaslaná výzva na zaplatenie súdneho poplatku), vykonával plynulo úkony súvisiace s pojednávaním. V období od 1. februára 2001 do 29. novembra 2002 (keď bolo nariadené pojednávanie na 3. december 2002) však vo veci nekonal vôbec, čiže bol nečinný takmer 21 mesiacov bez toho, aby ďalšiemu postupu bránili zákonné alebo procesné úkony účastníkov súdneho konania. Táto doba významným spôsobom ovplyvnila celkovú dĺžku konania.

To, že v uvedenom období ide o priet'ah v konaní, uznal aj predseda okresného súdu vo svojej odpovedi na výzvu ústavného súdu z 19. decembra 2002.

Obranu okresného súdu spočívajúcu vo vysokom nápade vecí ako dôvodu, ktorý by mal byť objektívnou príčinou spôsobujúcou priet'ahy v konaní, ústavný súd neakceptoval. Podľa doterajšej judikatúry ústavného súdu (napr. II. ÚS 48/96, II. ÚS 18/98, II. ÚS 52/99) nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť konanie, ako aj skutočnosť, že Slovenská republika nevie alebo nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet pracovníkov na súde, ktorý oprávnený subjekt požiadal o odstránenie svojej právnej neistoty, nemôžu byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov a v konečnom dôsledku nezbavujú štát povinnosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné priet'ahy v súdnom konaní. Tento právny názor je konformný s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva.

Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd dospel k názoru, že doterajším postupom okresného súdu v konaní, ktoré je na ňom vedené pod sp. zn. 12 C 1205/00, došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru.

IV.

Ak ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby podľa čl. 127 ods. 2 ústavy vysloví, že k porušeniu práva došlo právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom, príp. nečinnosťou, zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah, príp. prikáže tomu, kto právo porušil, aby vo veci konal.

Ústavný súd v súlade so svojím rozhodnutím o porušení základného práva sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru v zmysle § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde prikázal okresnému súdu, aby vo veci vedenej pod sp. zn. 12 C 1205/00 konal bez zbytočných prietáhov.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy „Ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadostučinenie“.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde „Ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadostučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha“. Z ustanovenia § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde vyplýva, že primerané finančné zadostučinenie má povahu náhrady nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch. Podľa ods. 5 citovaného zákonného ustanovenia ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadostučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Sťažovateľka vo svojej sťažnosti žiadala priznať primerané finančné zadostučinenie v sume 50 000 Sk. Dôvody, z ktorých sa domáha priznania primeraného finančného zadostučinenia, sú uvedené v bode I tohto nálezu.

Hoci ústavný súd prikázal okresnému súdu, aby v označenom súdnom konaní konal bez zbytočných prietáhov, zastáva názor, že porušenie základného práva sťažovateľky

podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru nemožno účinne odstrániť len uplatnením tejto právomoci.

Pri určení výšky primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj Európsky súd pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu. Súčasne sa pritom riadil zásadou, že cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je síce zmiernenie nemajetkovej ujmy, avšak nie prípadná náhrada škody.

Vzhľadom na celkovú doterajšiu dobu konania okresného súdu vo veci sp. zn. 12 C 1205/00 berúc do úvahy, že sťažovateľka sa o prieťahy v konaní nijako nepričinila, a zohľadňujúc aj konkrétne okolnosti prípadu vrátane pozície sťažovateľky a povahu konania, ako aj pocit neistoty a v neposlednom rade tiež naplnenie princípu spravodlivosti ústavný súd považoval priznanie sumy 20 000 Sk za primerané finančné zadosťučinenie podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde.

Ústavný súd priznal sťažovateľke (§ 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde) úhradu trov konania vo výške 8 000 Sk (slovom Osemtisíc slovenských korún) z dôvodu trov jej právneho zastúpenia komerčnou právničkou JUDr. M. Sz., K. Náhrada sa priznala za dva úkony právnej pomoci (príprava a prevzatie veci, sťažnosť), každý v hodnote 3 900 Sk (základom pre výpočet výšky odmeny za úkon právnej pomoci bola nominálna mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky v prvom polroku 2001 vo výške 11 693 Sk) a k tomu dvakrát náhrada režijného paušálu po 100 Sk [§ 1 ods. 3, § 13 ods. 8, § 16 ods. 1 písm. a) a c), § 19 ods. 3, § 24 a § 25 ods. 1 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 591/2002 Z. z. o odmenách a náhradách komerčných právnikov za poskytovanie právnej pomoci].

P o u č e n i e: Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 30. apríla 2003